

Lipták Béla

Nagy Imre unokájának vallomásáról

Eloszó Lipták Béla írásához:

2005 januárjában Jánosi Katalin, Nagy Imre unokája egy a Népszabadságban megjelent cikkben foglalta össze gondolatait a korábban bemutatott Mészáros Márta által készített "Temetetlen halott" c. filmmel kapcsolatban.

Jánosi Katalin mint kisgyermek élte meg nagyapja és apja tragediáját, és visszatekint az évekre melyek mély nyomokat, és a "befelé fordult élet" szükségét hagyták meg benne. Komoly fenntartását fejezi ki arról, hogy e film nem dokumentumfilm, hanem játékfilm formájában közelíti meg Nagy Imre 1956-58 közötti meghurcoltatását, de a hasonlóan meggyötört sorstársairól alig esik szó a filmben. "Szeretném, ha a harang nem csupán nagyapáméért, Nagy Imréért, hanem társaiért is szólna," írja Jánosi Katalin.

Lipták Béla ezen írása Jánosi Katalin gondolataira és véleményére reflektál.

Nehezen indul ez az írás, nehezen, mert számomra még ma is idegen a Népszabadság, mint fórum az én írásom számára. Nékem ennek a lapnak az elődje utóljára 1956 október 23 estéjén volt a kezemben, miközben Nagy Imrére várakoztunk. Akkor is csak azért kellett a lap, hogy fáklyaként szolgáljon az Országháza előtti elsötétült téren.

Nagy Imre unokájának, Jánosi Katalinnak megrázó sorai késztettek az írásra. Elképzeltem és bizony mellbe vágott, hogy mit is érezhetett egy a 4 éves kisleány, aki babázás helyett a napokig zokogó mama és a romániai katonák vérebei között ismerkedett meg az élettel, az emberrel, s bizony megértem, hogy ilyen gyerekkor után az önmagába való száműzetést, az egy életre szóló egyedüllétet választotta. Szeretném, ha minden kis magyar Katalin megértené, hogy édesapáikat úgy nevelték, hogy amiről sirás nélkül nem tudunk beszélni, arról hallgatni kell! Jánosi Ferenc, Katalin Édesapja is csak ennek a törvénynek engedelmessé vált, ezért hallgatott maga és apósa megkínzásáról és arról, hogy belőlük a zsarolók „a vallomást” feleségeik és gyermekeik megölésével fenyegetve csikarták ki.

De mondanék valami mást is, valami olyant amit az 1956-ban még csak 4 éves kislányok nem láthattak, nem érthettek: Azt, hogy a Nagy Imrék, Jánosi Ferencek, Szabó bácsik és Angyal Pisták hősi kiállásukkal és az életük árán, de halálra sebeztek a kommunizmus behemótját és ők azok akik elindították a 20. század legfontosabb szellemi áramlatát: az emberiség közös harcát a szabadságért, minden ember szabadságáért!

35 Nap

Katalin Édesapjához hasonlóan, én sem beszéltem, – még a gyerekeimnek sem, – például Marikáról, kinek életét a Móricz Zsigmond Körtér védelmekor oltotta ki egy szoviet páncélos. Marika, mielőtt elveszítette volna eszméletét, a száj fölé helyezett fülembe még ezt sutogta: „Öcsi, van egy kis cukor a zsebemben, vegyél!” Danner Jancsiról, – kinek életét megmenthettem volna, ha tudok löni, de nem tudtam – róla sem tudtam mesélni gyerekeimnek. Jancsit magyar pufajkások géppisztolysorozata ölte meg a Műegyetem főkapujánál. Életemben először akkor éreztem, hogy mi is a halál, amikor az ő leesett cipőjét próbáltam a már merev lábára visszaerőszakolni, s persze nem ment. Barátaim voltak mindketten, mellettük álltam távozásuk perceiben és velem vannak ma is, emléküik rányomja bélyegét minden gondolatomra, de beszélni ma sem tudok róluk.

Amikor az ember karjai között meghal egy barátja, attól valahogy megváltozik. Én legalábbis 20 éves korom óta magamban hordozom Jancsi és Marika emlékét. Hordozom az emlékekkel járó bűntudatot is, elvégre közös álmainkért ők az életüket adták, én meg a harcot túlélve elmenekültem. Nem panaszkodásként említem a bűntudatot, nálam energiaforrás is az, hasznát veszem annak! Különösen azért veszem hasznát, mert optimizmussal vegyül. Ezt az optimizmusomat szeretném megosztani a magyar Katalinokkal, kik úgy érzik, hogy a pesszimizmus és önrombolás korát éli népünk, hogy képtelenek vagyunk erőt meríteni az 1956-os hősi napok emlékeiből, képtelenek vagyunk rendezni végre közös dolgaikat. Szerintem nem így van!

Én 1956-ban úgy ettem a vadidegenek asztalánál, úgy aludtam az idegenek ágyában, hogy közben, a zsebemben lapuló 20 forintomat soha senki el nem fogadta! Én azzal a 20-assal a zsebemben léptem át az osztrák határt, mert tőlem a szabadságharc 35 napja alatt soha, senki pénzt el nem fogadott! A mi hazánk minden magyar asztalánál elég volt fizetségnek a nemzetőr karszalagom! Ez a nemzetiszínű karszalag engem családtaggá tett egy nemzet minden otthonában.

Engem ennek a 35 napnak az emléke azért tett egy életre optimistává, mert megmutatta, hogy milyen bátor, áldozatkész és hazaszerető tud lenni az átlagos magyar ember. Micsoda kitűnő nyersanyaga, téglája képes lenni az átlag ember egy egészséges lelkű társadalomnak akkor, amikor hisz a vezetőiben és a célban melyért a nemzet harcol. Én ma is, – december 5 után is – optimista vagyok, mert tudom hogy a Jancsiknak, a Marikáknak és a félévszázad előtti házigazdáimnak vére nem válhatott vízzé fiaikban és unokáikban! Tudom, hogy gyógyítható az a lelki rombolás ami az én hazámban végbement. Tudom, hogy hiába próbálták meg fiainkból és unokáinkból kiölni a közösségi tudatot, önbecsülést és hazaszeretetet, mert a Jánosi Katalinok és Kopácsi Jutkák vallomásai nem engedik, nem engedhetik, hogy azt megtegyék!

Igen, egyelőre még nem csak 56 szelleme hiányzik tankönyveinkből, de hiányoznak a Bibó Istvánok és Deák Ferencek útmutatásai, tanításai is. Tudom, hogy egyelőre még nem zártuk le a multat, nem volt még igazi rendszerváltás, de tudom azt is hogy Róma sem három nap alatt épült és hogy Amerika sem követte mindig Kennedy elnök bölcs tanácsát: „Ne azt kérdezzed, hogy mit kaphatsz nemzetedről, hanem azt, hogy mit adhatsz a hazádnak!” Én hiszem, hogy a mai magyarság is képes lesz lezárni a multat, képes lesz rendezni és begyógyítani a kommunista mult ejtette lelki sebeket, elvégre apái ennél sokkal többre is képesek voltak.

Az Írószövetségi Ládák Emléke

Vajjon hány nemzet mondhatja el magáról, hogy fővárosa utcáin őrizetlen halmokban állt az írószövetségi gyűjtőládákban a papírpénz? Vajjon van még egy városa a világnak, ahol ez elképzelhető? Van egy város ahol előfordult, hogy a koporsó árát úgy számolhatta ki magának az özvegy, hogy nem állt mellette ellenőr, hogy miközben ő kiszedegette a ládából azt a 600 vagy 800 forintot, közben, mint ősszel a falevelek úgy hullottak a ládába az adakozók bankói? Nem, ezt csak Budapest népe, ezt csak a Jánosi Katalinok mondhatják el apáik fővárosáról!

Ugyanakkor igenis szükség van a megbékélésre! Szükség van arra, hogy a romániai és recski raboknak és rabtartóknak, a Terror Háza kinzottainak és kinzóinak az unokái végre békében és a multat maguk megett hagyva együtt építhessék a szebb magyar jövőt. Oka van a Jánosi Katalinoknak az optimizmusra, mert ehhez a megbékéléshez nem kell sok, de ami kell, az viszont elengedhetetlen! Ahhoz, hogy a társadalom, a rabtartóknak meg a néhai pufajkásoknak megbocsájthasson, ahhoz nem kell bosszú, nem kell Nürnberg vagy akasztás, ahhoz csak az kell, hogy ők bocsánatot kérjenek népüktől. Ez viszont elengedhetetlen!

Amikor 1990-ben a Magyarországi Zöld Párt képviselőjelöltként elindított engem Horn Gyula ellen, akkor összefutottan vele Somogyban, Nagyatádon. Ő a kezét nyújtotta és én nem voltam képes abba belenyúlni. Láttam a szemén, hogy rosszul esik neki, de azt nem láttam, hogy értené is, hogy mivel tartozik, nem nekem, de egész népének! Mert aki nem kér bocsánatot, aki nem vallja be, hogy bűnt követett el, aki a pufajkások tetteit mentegeti, aki a Danner Jancsik meggyilkolását mint „eseményeket” szeretné besöpörni a történelem szőnyege alá, annak nem lehet megbocsájtani!

A másik lépés ami elengedhetetlen és amit szomszédaink közül többen már megtettek, az a titkosrendőrségi jelentések nyilvánossághozatala, mert egy egészséges társadalomnak ismernie kell a multját! Csak a multját ismerve, azt elfogadva tud egy társadalom a jövőjére koncentrálni! Mindenkinek tudnia kell azt is, hogy ki volt a besúgó a házban, azt is, hogy kiről, kinek és mit jelentett a besúgó, de tudnia kell azt is, hogy a besúgó tetteiért sem a pártja, sem vallása, szár-

mazása, gyereke, vagy unokája nem felelősek! Azért egyedül csak ő maga felel! A társadalom egészének tudnia kell, hogy a besűgás vagy a hazaárulás nem jobb vagy baloldali tettek, nem konzervatív vagy szabadelvű tettek, azok egyszerűen csak bűnök, melyekért egyének felelősek.

Én hiszek abban, hogy a magyar nép kigyógyul a kommunizmus lelki fertőzéséből, lezárja a multat, felszámolja az egymásramutogató testvérharcot, a nemzeti összefogást megbénító pártoskodást. Amikor megtörtént majd ez a valódi rendszerváltás, amikor kiderült, hogy minden pártban meghúzódtak néhai besűgók és pufajkások, akkor megéri majd a társadalom azt is, hogy valaki nem attól lesz hazaáruló, mert konzervatív, vagy szabadelvű, hanem attól, hogy szemét ember, s akkor majd, a Jánosi Ferencek személyeiben lesznek újra példaképei a magyar ifjuságnak.

Betört Ablakú Kirakatok

Gondoljunk csak az érintetlen árukra a forradalmi harcoktól betört ablakú boltok kirakataiban. Hát nem hihetetlen, hogy azokban a napokban nem akadt senki akinek a potya zsákmány fontosabb lett volna, mint a forradalom tisztasága? Hát nem hihetetlen, hogy elsötétedhettek a város utcái és mégis, amikor másnap újra felkelt a nap, az áruk még mindig érintetlenül ott álltak a polcokon. Hát van még egy népe a világnak, mely ekkora egységre, ekkora önfegyelemre lenne képes? Vagy gondoljunk a falusi kocsikra, melyekről a gazdák ingyen osztották az élelmet a harcoló főváros utcáin. Hát, ha apái ilyenek tudtak lenni, akkor a mai magyar társadalom miért ne lenne képes összefogni és begyógyítani a huszadik század ejtette lelki sebeket?

Hát persze hogy képes! Elvégre a Magyar Szabadságharc szelleme sem aludt ki az 56-os hősi napok elmúltával. Élt az például 1958. június 16-án is, amikor New Yorkban megtudtuk, hogy Kádárék meggyilkolták Jánosi Katalin nagypapáját, Maléter Pált, Gimes Miklóst, Losonczy Gézát, Szilágyi Józsefet és a Szabó bácsik után már készülnek az Angyal Pisták és Mansfeld Péterek meggyilkolására is. Erre a gaztetre válaszul próbáltuk meg elfoglalni a New York-i szovjet ENSZ konzulátust a Park Avenue-n és ott felállítani a Szabad Magyar Kormány képviselőt. Ennek a képviselői testületnek lett volna, a valódi munkásvezér, Kéthly Anna a vezetője, aki akkor a Nagy Imre kormány egyetlen szabad földön élő tagja volt. A New York-i rendőrség megakadályozta terünk kivitelezését, és én e miatt börtönbe kerültem.

A Jánosi Katalinoknak és a felnövőben lévő magyar ifjuságnak tudnia kell, hogy abban a 10 személyes börtöncellában ott volt velem Péter bátyámon kívül például Lovas Gyurka is. Ő Nagy Imréék meggyilkoltatásának hírére megmászta az ENSZ épülete előtt a zászlórudat melyen a gyilkosok zászlaja lobogott, s csupasz kézzel leszakítva azt zuhant le a több emelet magasról a betonra. De ott volt velem a börtöncellában Tóth Csanád is, akinek édesapját azért akasztották fel, mert riporterként ki merte kutatni és le merte írni, hogy Mindszenty Józsefből a vallatói miként is csikarták ki a vallomását, – mert kedves Katalinnak, mindenkit(!) vallomásra lehet bírni! Később különben Csanádból az Egyesült Államok államtitkára lett és 1978-ban, Cyrus Vance külügyminiszterrel, ő vitte haza a Szent Koronát.

A Jánosi Katalinoknak talán azt is tudnia kellene, hogy nem csak a nagypapájával egyidőben felakasztott Angyal Pista volt zsidó, de zsidó volt az a Recsket megjárt Fábrián Béla bácsi is, aki abban az időben a Magyar Politikai Foglyok Szövetségének elnökeként, minket a new yorki börtönből kiváltott. Azért helyes ezt kihangsúlyozni, mert a kommunisták burkoltan szították az antiszemitizmust. Azért adták a hatalmat a Rákosi Mátyások és Péter Gáborok kezébe, hogy a nép a bűnökért ne őket, hanem a „zsidókat” hibáztassa. Ők abból sem csináltak titkot, hogy sok volt a „zsidó ÁVHs” Recskén. Arról viszont mélyen hallgattak, hogy a recski rabok között is sok volt a zsidó származású magyar! Arról sem esett szó a pártlapokban, hogy a Tüzoltó utcai szabadságharcosok hős parancsnoka, az Auswitzot túlélő Angyal István, akit a forradalom bukása után Kádárék pufajkásai felakasztottak, ő is is zsidó volt.

A Jövő

Én optimizmussal nézek a jövőbe, elvégre ma már szabad az ország, ma már a Jánosi Katalinok és gyermekeik már a Népszabadságban olvashatják ezt az írást. Ma már csak önmagunkkal kell megküzdenünk ahhoz, hogy lelkileg is meggyógyuljon a magyarság. Ehhez pedig csak az kell, hogy felhagyjunk az önrombolással, testvérharcokkal és a tehetségünket arra használjuk, amire ezer évig használtuk: Középeurópa vezetésére.

Én tudom, hogy erre képes az a magyar nép, – melynek fiai nem csak a kommunizmust sebeztek halálra, de megismertették az emberiséget az atomerővel és a számítógéppel is. Én tudom, hogy e nép képes lesz végre arra is, hogy összefogjon és törődjön nemzete jövőjével. Én tudom, hogy

a Jánosi Katalinok társadalma képes erre, elvégre apáik és nagyapáik ennél sokkal többre is képesek voltak. Én tudom, hogy a magyar történelem perspektívájából nézve, ez az elmúlt 15 év csak egy jelentéktelen kis zökkenő a magyarság életútján. Mi ez a 15 év a Mohi Pusztai vereséghez? Mohácshoz vagy 1848-hoz? A magyarság hatalmas életerejét mi sem bizonyítja jobban mint az, hogy nemcsak kiheverte a tatárt, törököt, osztrákot, de Mohi Pusztát IV Béla, 48-at pedig Deák Ferenc követte.

Én nem csak hiszem, de tudom is, hogy amikor tudatunk már megemésztette a huszadik század tragédiáit, amikor már beforrottak a kommunizmus és fasizmus ejtette lelki sebeink, tehát amikor a nemzet már megbékélt önmagával és újra egységbe forrott a fizikailag és lelkileg is szétszakított nemzet, akkor majd mi is követjük a IV Bélák és Deák Ferencek példáját és újra nagyot alkotunk. Nem kell ehhez sok, csak annyi, hogy mi magunk elhiggyük, hogy unokáink jövője rajtunk múlik és hogy most már tényleg miénk az ország! Ezért kell odafigyelni a Jánosi Katalinok vallomásaira is, ezért kell résztvenni a szavazásokon is, és persze ezért kell a nemzet vezetésére bölcs türelemmel kiválasztani a 21. század Deák Ferencét.

Lipták Béla

1956-ban, a Műegyetemen, a "16 Pont" egyik megfogalmazója volt, s most azon dolgozik, hogy az 50. évfordulóra emlékmű hirdesse e pontok születésének emlékét. Amerikában tanított a Yale egyetemen, írt 26 műszaki könyvet, –közülük 3-hoz Teller Ede írta az előszót, s ma az olaj után következő hidrogén– alapú energia gazdaság műszaki kivitelezésén dolgozik.

Lipták Béla az 1956-os emlékeit megírta egy könyvben, amelynek magyar címe "35 Nap", és az angol kiadása "A Testament of Revolution" cím alatt jelent meg.